

**UITKOMST KWALITEITSONDERZOEK
NIET BEKOSTIGD VOORTGEZET ONDERWIJS**

DOE040

DEMOCRATISCH ONDERWIJS EINDHOVEN

| | |
|-----------------------------|------------------|
| School/vestiging: | DOE040 |
| Plaats: | Eindhoven |
| BRIN-nummer: | 30YC |
| Datum uitvoering onderzoek: | 23 november 2017 |
| Datum vaststelling rapport: | 20 februari 2018 |

Inhoud

Uitkomst onderzoek DOE040 te Eindhoven 4

De onderzoekscriteria 4

2 Bevindingen en oordelen per onderliggend kwaliteitsaspect en onderzoekscriterium 6

2.1 Inleiding 6

2.2 Kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria 6

3 Samenvattend oordeel 19

Bijlage bij het onderzoekskader 20

Uitkomst onderzoek DOE040 te Eindhoven

Dit rapport van de Inspectie van het Onderwijs bevat de uitkomsten van het onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs op DOE040 voor voortgezet onderwijs te Eindhoven. DOE040 is een B3-school: een particuliere school die de status heeft van 'school in de zin van artikel 1, onderdeel b, subonderdeel 3 van de Leerplichtwet 1969'. Het onderzoek waarover de inspectie rapporteert, vond plaats op 23 november 2017.

De inspectie beoordeelt en waardeert de kwaliteit van het onderwijs door onderzoek te doen naar de aspecten van kwaliteit die zijn vastgelegd in de Wet op het Onderwijstoezicht (WOT). In het onderzoekskader niet bekostigd voortgezet onderwijs 2017 is uitgewerkt om welke aspecten dit bij een B3-school gaat en op welke wijze het onderzoek door de inspectie vorm en inhoud krijgt. Het onderzoekskader niet bekostigd voortgezet onderwijs 2017 bevat de voor het voortgezet onderwijs vastgestelde minimumnormen.

De inspectie beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs met behulp van een beperkte set onderzoekscriteria die ruimte laat voor de wijze waarop de school het onderwijs inricht en tegelijkertijd leidt tot een oordeel over de kwaliteit van het onderwijs. De onderzoekscriteria sluiten nauw aan bij de kwaliteitsaspecten uit de Wet op het onderwijstoezicht (WOT), maar zijn tegelijkertijd zo geformuleerd dat ze niet ingrijpen in de vrijheid van de B3-scholen om zelf de wijze van de organisatie en inrichting van het onderwijs te bepalen.

Daarnaast geeft het oordeel op de onderzoekscriteria duidelijkheid of de school met de wijze waarop zij haar onderwijs inricht voldoende tegemoet komt aan de criteria die de Leerplichtwet 1969 stelt aan een niet uit de openbare kas bekostigde B3-school waar onderwijs wordt gegeven aan leerlingen in de leeftijdsgroep van het voortgezet onderwijs. De beoordeling van de kwaliteitsaspecten vindt derhalve plaats met behulp van de onderzoekscriteria die op de eisen die volgens de WOT en Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) van toepassing zijn alsmede op de eisen van 'overeenkomstige inrichting' die volgens de Leerplichtwet 1969 op B3-scholen van toepassing zijn.

Stimulerend toezicht en nalevingstoezicht gaan 'hand in hand', omdat de inspectie naar aanleiding van het kwaliteitsonderzoek tevens kan vaststellen of DOE040 nog steeds voldoet aan de criteria uit de Leerplichtwet 1969.

Het verschil tussen nalevingstoezicht en stimulerend toezicht treedt aan het licht als de inspectie heeft vastgesteld dat een B3-school niet voldoet aan de norm. Als dat een norm is die niet samenvalt met een specifiek wettelijk voorschrift dan is er uitsluitend sprake van stimulerend toezicht; is dat echter een norm die wel samenvalt met een wettelijk voorschrift dan is er sprake van nalevingstoezicht.

De onderzoekscriteria

De onderzoekscriteria die de inspectie hanteert zijn als volgt geformuleerd:

1. Het aanbod bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving;
2. De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich voor te bereiden op passend vervolgonderwijs;
3. Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig en motiverend is;

4. Het pedagogisch-didactisch handelen van de leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkelen;
5. De school volgt de ontwikkeling van de leerlingen zodanig dat zij een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen;
6. Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen passende extra ondersteuning en begeleiding.
7. De ontwikkelresultaten van de leerlingen liggen ten minste op het niveau dat mag worden verwacht.
8. De school zorgt voor behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.

Om een oordeel te kunnen geven op deze onderzoekscriteria zijn daarbij waar nodig een of meer subcriteria geformuleerd.

De inspectie gaat tevens na of de school voldoet aan een aantal overige aspecten van naleving (onderzoekscriterium 9 in het Onderzoekskader NBO VO 2017):

- De school zorgt voor bevoegde leraren die in het bezit zijn van een VOG;
- De school is een dagschool;
- Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven;
- De school heeft een schoolplan waarin het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs is opgenomen;
- De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet;
- De school meldt de in- en uitschrijving en verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente.

Onderzoeksofzet

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- analyse van documenten en gegevens over DOE040 die bij de inspectie aanwezig zijn.
- schoolbezoek, waarbij:
 - schooldocumenten zijn bestudeerd;
 - onderwijsactiviteiten zijn bijgewoond;
 - gesprekken met het bevoegd gezag, de directie, leraren en leerlingen zijn gevoerd.

Opzet van de rapportage

Dit hoofdstuk vermeldt de onderzoekscriteria op grond waarvan de Inspectie van het Onderwijs tot het advies is gekomen. Hoofdstuk 2 bevat de oordelen van de inspectie ten aanzien van deze onderzoekscriteria en de overige aspecten van naleving, alsmede de onderbouwing daarvan. Hoofdstuk 3 bevat het samenvattend oordeel van de inspectie en tevens het oordeel of de school voldoet aan de criteria voor een school zoals bedoeld in artikel 1, onderdeel b, subonderdeel 3, van de Leerplichtwet 1969. Bijlage 1 brengt de uitkomsten van het onderzoek dat de inspectie op 23 november 2017 op DOE040 heeft uitgevoerd inzichtelijk in beeld.

2 Bevindingen en oordelen per onderliggend kwaliteitsaspect en onderzoekscriterium

In dit hoofdstuk geeft de inspectie, na een inleiding over de overwegingen van de inspectie, een oordeel over alle kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria, gevolgd door een korte toelichting alsmede een oordeel over de overige aspecten van naleving.

2.1 Inleiding

Bij de beoordeling van de kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria heeft de inspectie het volgende meegewogen.

Bij de beoordeling van de kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria en, voor zover van toepassing, de onderliggende subcriteria heeft de inspectie kennis genomen van de uitgangspunten van DOE040 en de schriftelijke informatie die voorafgaand aan het onderzoek aan de inspectie is verstrekt dan wel is vermeld op de website van de school.

DOE 040 is een democratische school die uitgaat van het natuurlijk leren van kinderen. De school gaat er van uit dat elke leerling uniek is en dat elke leerling leert op zijn eigen manier en op zijn eigen tempo. Doe040 is een school voor kinderen van 4 – 21 jaar. Doe040 kent geen indeling in (jaar-)klassen, maar een indeling van lokalen in functies. Elke leerling bepaalt met zijn of haar coaches hoe zijn ontwikkeling het best kan worden ondersteund. Het onderwijs is zo ingericht dat het de leerlingen uitnodigt tot leren. Tevens wil de school het ontdekken van de eigen leerwensen van leerlingen stimuleren en faciliteren. Deze uitgangspunten zijn bepalend voor de organisatie van de school, de leeromgeving, het onderwijs en de begeleiding. Leerlingen ronden hun vakken af door het afleggen van staatsexamens.

Op 10 januari 2017 hebben wij een onaangekondigd bezoek uitgevoerd bij DOE040, waarover is gerapporteerd en daarbij hebben wij afspraken gemaakt over het in kaart brengen van de veiligheidsbeleving van leerlingen. Het bezoek van 23 november 2017 is een aangekondigd bezoek, waarbij we naast de veiligheid ook weer hebben gekeken of de school voldoet aan de overige wettelijke eisen.

Tijdens ons onderzoek op 23 november 2017 hebben wij vastgesteld dat 82 leerlingen in de leeftijd van 4 tot en met 17 jaar leerlingen bij DOE040 staan ingeschreven. Daarvan zijn 26 leerlingen in de leeftijd van het voortgezet onderwijs leerplichtig. 56 leerlingen zijn leerlingen in de basisschoolleeftijd, daarvan zijn zes 4-jarige leerlingen nog niet leerplichtig.

Dit rapport verantwoordt de onderzoekscriteria voor voortgezet onderwijs. Voor het primair onderwijs is een afzonderlijk rapport opgesteld.

2.2 Kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria

Onderzoekscriterium 1 - Het aanbod bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving.

Zie voor de wettelijke criteria art. 2, lid 2 WVO, art. 11b WVO, art. 17 WVO en de bijlage bij het Besluit kerndoelen onderbouw VO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

De vaststelling of het leerstofaanbod leerlingen voorbereidt op voortgezet vervolgonderwijs en de samenleving vindt plaats aan de hand van vijf subcriteria:

- 1.1 Het aanbod in de eerste twee leerjaren is dekkend voor de kerndoelen van de onderbouw*;
- 1.2 Het aanbod in de eerste twee leerjaren is eveneens gericht op het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden van één of meer andere vreemde talen dan de Engelse taal, en de keuze van die talen is afgestemd op het niveau van het vervolgonderwijs aansluitend aan de kerndoelen dat van de leerling mag worden verwacht*;
- 1.3 Het aanbod stelt na de kerndoelen leerlingen in staat hun onderwijsloopbaan voort te zetten op een niveau dat van de leerling verwacht mag worden*;
- 1.4 De school neemt de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt*;
- 1.5 De leerbronnen dragen aantoonbaar bij aan de bevordering van sociale integratie en burgerschap en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten*.

Het onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

De vijf subcriteria zijn positief beoordeeld.

Toelichting

Bij de beoordeling van de subcriteria bij het onderzoekscriterium over het leerstofaanbod wordt het volgende opgemerkt.

Uit de Wet op het voortgezet onderwijs volgt dat de leerplichtigen langs de kerndoelen van de onderbouw moeten worden geleid en hun vorderingen inzichtelijk moeten zijn. De school dient de referentieniveaus als uitgangspunt voor het onderwijs te nemen. Het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen zal kenbaar en controleerbaar moeten zijn, bijvoorbeeld om vast te stellen dat zij het vervolgonderwijs aansluitend op de kerndoelen kunnen volgen.

Subcriterium 1.1

Het aanbod in de eerste twee leerjaren is dekkend voor de kerndoelen van de onderbouw*.

Bevindingen

In de door DOE040 aangeleverde documenten is een verwijzing opgenomen naar leerbronnen die betrekking hebben op de kerndoelen voor de onderbouw. In deze beschrijving is een relatie gelegd met de kerndoelen en de daarin onderscheiden domeinen.

De school biedt alle schoolvakken aan, waarmee de in artikel 11b van de Wet Voortgezet Onderwijs genoemde domeinen aan de orde komen. Daarbij werkt men met de gebruikelijke schoolboekmethoden, met digitaal beschikbaar leermateriaal, en met eigen materialen ontleend aan de actualiteit. Omdat DOE040 geen groepsindeling heeft op leerjaren worden de vakken aangeboden zodra de leerling toe is aan de stof die bij het vak hoort. Leerlingen van verschillende leeftijden kunnen zich de stof van de kerndoelen uit de onderbouw eigen maken door integraal te leren. De leerstof staat niet op zichzelf, maar heeft vaak een verbinding met de lesstof uit andere vakken. Zo kan rekenen deels worden geleerd door te wegen in de keuken en recepten voor verschillende groepen uit te rekenen.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.1 positief, omdat gewaarborgd is dat het leerstofaanbod dekkend is voor de kerndoelen voor de onderbouw. Daarmee is

voldaan aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 1.2

Het aanbod in de eerste twee leerjaren is eveneens gericht op het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden van één of meer andere vreemde talen dan de Engelse taal, en de keuze van die talen is afgestemd op het niveau van het vervolgonderwijs aansluitend aan de kerndoelen dat van de leerling mag worden verwacht*.

Bevindingen

In de door DOE040 aangeleverde documenten is een verwijzing opgenomen naar leerbronnen die betrekking hebben op het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden van een of meer andere vreemde talen dan Engelse taal. Naast het Engels biedt de school in de onderbouw onderwijs in de Duitse, Franse, Spaanse en Italiaanse taal aan. De keuze voor een moderne vreemde taal naast het Engels is afhankelijk van de belangstelling van de leerling. Zo leert een van de leerlingen momenteel Chinees.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.2 positief omdat gewaarborgd is dat het leerstofaanbod in de eerste twee leerjaren eveneens gericht is op het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden van een of meer andere vreemde talen dan Engelse taal. Daarmee is voldaan aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 1.3

Het aanbod stelt na de kerndoelen leerlingen in staat hun onderwijsloopbaan voort te zetten op een niveau dat van de leerling verwacht mag worden*.

Bevindingen

In de door DOE040 aangeleverde documenten is een beschrijving opgenomen van leerbronnen die betrekking hebben op het leerstofaanbod. Daarbij is aangegeven hoe aansluitend aan de kerndoelen de leerlingen in staat worden gesteld hun onderwijsloopbaan voort te zetten in het vervolgonderwijs op een niveau dat van de leerling verwacht mag worden.

De leerlingen bij DOE040 bereiden zich voor op het staatsexamen, of stromen op naar het Mbo. Een derde leerroute is dat leerlingen tot 21 mogen blijven en dan door een entreetoets toegang tot HBO of universiteit kunnen krijgen. Dit is nog niet voorgekomen, maar de school verwacht dat een paar leerlingen hier gebruik van gaan maken in de toekomst. Het aanbod aan vakken is afhankelijk van de belangstelling en de talenten van de leerling. Een leerling kan op verschillende niveaus examen doen en zich daarop voorbereiden. Voor alle vakken zijn methodes en docenten aanwezig, of op oproep beschikbaar. In het algemeen werken de leerlingen vakoverstijgend.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.3 positief omdat gewaarborgd is dat het leerstofaanbod voor de bovenbouw de leerlingen in staat stelt hun onderwijsloopbaan voort te zetten in het vervolgonderwijs op een niveau dat van de leerling verwacht mag worden. Daarmee is voldaan aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 1.4

De school neemt de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt*.

Bevindingen

In de door DOE040 aangeleverde documenten is een verwijzing opgenomen naar leerbronnen en hoe het aanbod leidt tot de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde.

De school werkt met methodes die de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt nemen.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.4 positief omdat gewaarborgd is dat de school de referentieniveaus voor taal en rekenen als uitgangspunt voor het onderwijs neemt. Daarmee is voldaan aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 1.5

De leerbronnen dragen aantoonbaar bij aan de bevordering van sociale integratie en burgerschap en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten*.

Bevindingen

In de door DOE040 aangeleverde documenten is een verwijzing opgenomen van leerbronnen die betrekking hebben op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten. DOE040 heeft een directe relatie gelegd tussen bovenstaande leerdoelen en de wijze waarop zij deze in de praktijk wil realiseren.

Het bevorderen van de brede ontwikkeling van leerlingen is een belangrijk uitgangspunt van het onderwijs op DOE 040. Binnen DOE040 leren leerlingen uit verschillende culturen en met verschillende geloofsovertuigingen. Zij delen kennis over hun achtergrond en over de manier waarop zij in het leven staan. Respect voor elkaar, voor de materialen, en voor de omgeving zijn vanzelfsprekend. In de sociocratische kringen leren de leerlingen hoe sociocratische besluitvorming functioneert en hoe zij daar zelf een rol in kunnen spelen. Tijdens ons bezoek hebben wij gezien hoe leerlingen in de Schoolkring afspraken maken met de gebruikers van de school. In de Bemiddelingskring zagen wij dat leerlingen goed in staat zijn met elkaar problemen op te lossen. In beide kringen nemen, afhankelijk van het onderwerp, leerlingen van de zgn. basisschoolleeftijd en VO-leerlingen deel.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.5 positief. DOE040 voldoet aan de eis dat de inrichting van het onderwijs voldoet aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969, alsmede aan de criteria bedoeld in artikel 17 WVO.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich voor te bereiden op passend vervolgonderwijs*.

Zie voor de wettelijke criteria art. 2, lid 2 WVO in samenhang met art. 1a1, lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Toelichting

De wet gaat er vanuit dat het onderwijs zodanig wordt ingericht dat leerlingen een ononderbroken ontwikkelproces kunnen doorlopen. Het wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen. Particuliere scholen zijn vrij in de wijze waarop zij dit organiseren. De inspectie gaat er echter van uit dat het onderwijs zodanig wordt ingericht dat zoveel mogelijk leerlingen in beginsel binnen een redelijke cursusduur (mede gelet op het niveau) een diploma of startkwalificatie kunnen behalen.

Het onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

Bevindingen

Na de onderbouw kiezen leerlingen vakken die tot een bepaald profiel leiden, waarbij zij door het doen van staatsexamens een diploma verwerven.

DOE040 is vier dagen per week geopend van 8-16 uur. De school maakt met alle leerlingen afspraken over de te verrichten leeractiviteiten en deze worden ook bewaakt en geëvalueerd in het leerlingvolgsysteem.

Conclusie

De inrichting van het onderwijs op DOE040 is er op gericht dat zoveel mogelijk leerlingen in beginsel binnen een redelijke cursusduur een diploma of startkwalificatie kunnen behalen.

Aan de eis dat de leerlingen voldoende tijd krijgen om zich voor te bereiden op passend vervolgonderwijs wordt daarmee voldaan. Daarmee is voldaan aan artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 3 - Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen Uitgangspunten veilig en motiverend is.

Zie voor de wettelijke criteria art. 3b WVO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

De vaststelling of het schoolklimaat tot een leeromgeving leidt die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig en motiverend is, vindt plaats aan de hand van vier subcriteria:

- 3.1 De school draagt zorg voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid van de leerlingen*;
- 3.2 De leraren bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen;
- 3.3 De leraren bevorderen dat leerlingen op een respectvolle wijze met elkaar omgaan;
- 3.4 De leraren/de leerlingen handhaven de afgesproken gedragsregels.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig en motiverend is.

Subcriterium 3.1 is positief beoordeeld.

Toelichting

Bij de beoordeling van het schoolklimaat beoordeelt de inspectie of de leeromgeving veilig is, omdat dit de wettelijke eis is die onder dit onderzoekscriterium ligt (subcriterium 3.1 van het Onderzoekskader NBO VO 2017). Een negatief resultaat

op de andere drie subcriteria leidt tot het oordeel 'kan beter'. Dit heeft geen gevolgen voor de vraag of de leerlingen hun leerplicht kunnen vervullen op DOE040.

De school is verplicht zorg te dragen voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid (art. 3b WVO). Daartoe monitort de school jaarlijks door middel van een objectief instrument (bijvoorbeeld een vragenlijst of een gestandaardiseerd gesprek) de veiligheidsbeleving en het welbevinden van leerlingen. Daarnaast hoort de school een veiligheidsbeleid te hebben en is er iemand aangewezen die als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert en het beleid op dat gebied coördineert.

Subcriterium 3.1

De school draagt zorg voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid van de leerlingen*.

Bevindingen:

De school heeft een veiligheidsbeleid en tevens een persoon die is aangewezen als aanspreekpunt in het kader van pesten en andere onderwerpen die de sociale veiligheid betreffen.

In de schoolkring, de bemiddelingskring en de veiligheidskring worden op dit gebied afspraken gemaakt. Ook wordt besproken hoe de afspraken en regels gehandhaafd worden. In de ontwikkel/reflectie kring wordt vooral de sociale veiligheidsbeleving besproken. Op school is op vaste tijden een extern vertrouwenspersoon aanwezig. Deze vertrouwenspersoon monitort de veiligheidsbeleving van de leerlingen en is aanspreekpunt voor alle thema's op het gebied van veiligheid.

Conclusie:

De inrichting en organisatie van het onderwijs op DOE040 is er op gericht dat de leeromgeving volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig is. Daarmee voldoet DOE040 aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969 en artikel 3b van de WVO.

Subcriterium 3.2 en 3.3

De leraren bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen, en leraren bevorderen dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan.

Bevindingen:

De observaties tijdens het schoolbezoek hebben aangetoond dat de leraren het zelfvertrouwen van leerlingen op een positieve wijze stimuleren. Leerlingen en leraren gaan op een respectvolle positieve wijze met elkaar om. Daarnaast stimuleren de leraren ook dat de leerlingen onderling respectvol met elkaar omgaan. We hebben dit kunnen waarnemen tijdens de bijgewoonde veiligheidskring en tijdens gesprekken met leerlingen.

Conclusie:

We hebben geconstateerd dat leraren het zelfvertrouwen van de leerlingen bevorderen. Daarmee waarderen we subcriterium 3.2 en subcriterium 3.3 als positief.

Subcriterium 3.4

De leraren/leerlingen handhaven de afgesproken gedragsregels.

Bevindingen:

In gevallen dat dat nodig is, wijzen de leraren de leerlingen op de, veelal samen gemaakte, afspraken.

DOE040 maakt gebruik van de bemiddelingskring om te spreken met leerlingen die de afgesproken gedragsregels niet hebben nageleefd. Ook kan de bemiddelingskring bijeen komen om te beoordelen of afgesproken gedragsregels

bijgesteld moeten worden. Leerlingen en leraren kunnen een bemiddelingskring aanvragen.

Conclusie:

De school voldoet aan subcriterium 3.4.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 4 - Het pedagogisch-didactisch handelen van de leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkelen*.

Zie voor de wettelijke criteria art. 2, lid 2 WVO in samenhang met art. 1a1, lid 1, onder b van de Leerplichtwet 1969.

De beoordeling van dit onderzoekscriterium vindt plaats aan de hand van twee subcriteria:

4.1 De inrichting van het onderwijs maakt een ononderbroken ontwikkelproces mogelijk*;

4.2 De leraren stemmen het pedagogisch-didactisch handelen af op de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen*.

Het onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

De twee subcriteria zijn positief beoordeeld.

Toelichting

Het onderwijs dient zo te zijn ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelproces kunnen doorlopen (artikel 2, tweede lid, WVO). Het pedagogisch-didactisch handelen moet dus passen bij het ontwikkelniveau van de leerlingen en met hun meegroeien (subcriterium 4.1).

Daarbij mag van de leraren worden verwacht dat zij hun pedagogisch-didactisch handelen afstemmen op de kenmerken, onderwijsbehoeften en mogelijkheden van hun leerlingen (artikel 2, tweede lid, WVO). Verschillen in ontwikkeling tussen leerlingen hebben consequenties voor de wijze van instructie en het (abstractie) niveau van de instructie. Verschillen tussen leerlingen bepalen ook de meest geëigende organisatievorm, de werkvormen en het tempo van de verschillende activiteiten (subcriterium 4.2). De inspectie beoordeelt de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch handelen op een wijze die past bij de eigen opvattingen van het bevoegd gezag over 'onderwijzen en leren'.

Subcriterium 4.1

De inrichting van het onderwijs maakt een ononderbroken ontwikkelproces mogelijk*.

Bevindingen

DOE 040 kiest vanuit haar pedagogische richting voor natuurlijk leren. In de visie van de school betekent dit dat leerlingen op verschillende manieren leren en zich ontwikkelen. Onderwijzen betekent dan ook het aansluiten bij de leervragen en leerwensen van de leerlingen en onderwijs aanbieden dat hierbij past. Op basis van de gesprekken met docenten en leerlingen en op basis van de documenten die we hebben ingezien constateren we dat het onderwijs daadwerkelijk mogelijk maakt dat een ononderbroken ontwikkelproces mogelijk is.

Conclusie

De inrichting van het onderwijs maakt een ononderbroken ontwikkelproces mogelijk. Daarmee voldoet DOE040 aan artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 4.2

De leraren stemmen het pedagogisch-didactisch handelen af op de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen*.

Bevindingen

Wij hebben geconstateerd dat de leraren, als er vragen van leerlingen komen, gericht aandacht besteden aan de gevraagde ondersteuning en/of hulp en dit op het ontwikkelingsniveau van de leerlingen afstemmen.

Conclusie

Uit observaties is gebleken dat het oordeel op het tweede subcriterium positief is. Daarmee voldoet DOE040 aan artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 5 – De school volgt de ontwikkeling van leerlingen zodanig dat zij een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen*.

Zie voor de wettelijke criteria art. 2, lid 2 WVO in samenhang met art. 1a1, lid 1, onder b van de Leerplichtwet 1969.

Het oordeel op dit onderzoekscriterium is positief.

Toelichting

De Wet op het voortgezet onderwijs schrijft voor dat scholen de voortgang van leerlingen bij de ontwikkeling op het terrein van de Nederlandse taal en rekenen en wiskunde volgen. Daarnaast dienen scholen de resultaten van het onderwijsleerproces inzichtelijk te maken en vast te leggen.

Scholen volgen de voortgang aan de hand van instrumenten en/of met behulp van werkwijzen die passen bij hun visie op 'onderwijzen en leren'. De inspectie sluit aan bij de opvattingen van het bevoegd gezag op dit punt.

Bevindingen

De leraren van DOE040 volgen de ontwikkeling van de leerlingen. Ze gebruiken hiervoor een digitaal leerlingvolgsysteem. Omdat de (intrinsieke) leerwensen van de leerling het uitgangspunt vormen van het onderwijs voor de leerling houden docenten regelmatig met de leerling een reflectiegesprek over de ontwikkeling van de leerling en wat de wensen zijn voor de komende tijd. Daarnaast houden school, leerling en zijn of haar ouders ten minste tweemaal per jaar een zgn. beeldvormend gesprek (BVG). Ieder kan dit gesprek op elk gewenst moment initiëren.

Conclusie

DOE040 voldoet aan het vereiste op grond van de WVO dat de school de voortgang van leerlingen bij de ontwikkeling op het terrein van de Nederlandse taal, Engels, rekenen en wiskunde volgt.

DOE040 maakt de resultaten van het onderwijsleerproces voldoende inzichtelijk.

DOE040 legt de resultaten van leerlingen in voldoende mate vast.

Daarmee is voldaan aan artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

Onderzoekscriterium 6 – Extra ondersteuning

Zie voor de wettelijke criteria art. 2, lid 2 WVO in samenhang met art. 1a1, lid 1, onder b van de Leerplichtwet 1969.

De vaststelling of leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften passende zorg en begeleiding (kunnen) krijgen, vindt plaats aan de hand van drie subcriteria:

6.1 De school signaleert welke leerlingen extra ondersteuning nodig hebben;

6.2 De school bepaalt de aard van de extra ondersteuning die gesignaleerde leerlingen nodig hebben;

6.3 De school voert de extra ondersteuning daadwerkelijk uit.

Het onderzoekscriterium wordt positief beantwoord.

De drie subcriteria zijn positief beoordeeld.

Toelichting

De school zorgt voor een toereikende organisatie en deskundige ondersteuning van het onderwijs voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben.

6.1 De school signaleert welke leerlingen extra ondersteuning nodig hebben

6.2 De school bepaalt de aard van de extra ondersteuning die gesignaleerde leerlingen nodig hebben

6.3 De school voert de extra ondersteuning daadwerkelijk uit

Bevindingen

Doe040 heeft een systeem van signalering. Dagelijks na school wordt de dag doorgenomen en aandachtspunten besproken rondom leerlingen, maandelijks is er een leerlingbespreking waarin dieper ingegaan wordt op mogelijke problematiek en te nemen vervolgacties. De school bespreekt op deze wijze alle leerlingen. De school kan hierbij een beroep doen op externe deskundigen zoals de schoolarts.

Uit de gevoerde gesprekken met de leraren, de leerlingen en de ouders en uit de inzage in het digitale volgsysteem is gebleken dat de behoefte aan eventuele extra ondersteuning van leerlingen besproken wordt en dat in overleg met betrokkenen, leraren, leerlingen en ouders/verzorgers gezocht wordt naar passende oplossingen. Van de afspraken over de zorg, de aanpassing van het onderwijs en de voortgang van de uitvoering van de extra zorg wordt verslag gedaan in het leerlingvolgsysteem.

Conclusie

De school signaleert welke leerlingen zorg nodig hebben, bepaalt de aard van de zorg die gesignaleerde leerlingen nodig hebben en voert deze daadwerkelijk uit.

Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen extra ondersteuning en begeleiding. Daarmee is voldaan aan het gestelde in artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

**Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 7 – Ontwikkelresultaten
De ontwikkelresultaten van de leerlingen liggen tenminste op het niveau dat mag worden verwacht.**

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beantwoord.

Toelichting

Het niet bekostigd voortgezet onderwijs heeft de opdracht de leerling aantoonbaar in staat te stellen tot het volgen van een vervolgopleiding op het niveau van de leerling (mbo, hbo of wo, artikel 1a1, eerste lid onder b, Leerplichtwet 1969).

Bevindingen

De school kan aantonen dat over de laatste drie jaar gezien alle leerlingen zijn uitgestroomd op een bij hun passend niveau.

Tijdens ons onderzoek hebben wij gezien dat leerlingen over het algemeen examen doen op het niveau dat de basisschool mogelijk achtte, soms zelfs voor een aantal vakken op een hoger niveau.

Conclusie

De ontwikkelresultaten van de leerlingen liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingpopulatie mag worden verwacht.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 8 – Kwaliteitszorg De school zorgt voor het behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.

De vaststelling of de school zorgt voor behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs, vindt plaats aan de hand van twee subcriteria:

- 8.1 De school draagt zorg voor continuïteit van het onderwijs;
- 8.2 De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van de onderwijskwaliteit.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

De twee subcriteria zijn positief gewaardeerd.

Toelichting:

Voor de schoolloopbaan van leerlingen is het belangrijk dat er continuïteit in het onderwijs is. Om deze reden onderzoekt de inspectie of er sprake is van voldoende bestendigheid van de instelling om te waarborgen dat het onderwijs kan doorgaan bij onvoorziene omstandigheden (subcriterium 8.1 – stimulerend). Het kwaliteitsonderzoek door de inspectie neemt het eigen beleid van de school als uitgangspunt. De school krijgt de ruimte om de eigen doelen en ambities te presenteren. De school geeft aan 'wat zij verstaat onder kwalitatief goed onderwijs' en hoe de realisatie daarvan in de praktijk van het onderwijs vorm en inhoud krijgt en wordt gewaarborgd. De inspectie acht het daarvoor van belang dat de school zowel de eigen uitgangssituatie kent als regelmatig de effecten van het onderwijs met de direct betrokkenen evalueert (subcriterium 8.2 – stimulerend).

Subcriterium 8.1

De school draagt zorg voor continuïteit van het onderwijs.

Bevindingen

De huisvesting van de school is voor langere tijd geregeld. De school is juist verhuisd naar de huidige locatie.

De school heeft in het algemeen vervangende leraren beschikbaar in het geval van ziekte.

De bedrijfsvoering van de school is zodanig, dat er een buffer is bij onvoorziene tegenvallers.

Conclusie

De school voldoet aan subcriterium 8.1.

Subcriterium 8.2

De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van de onderwijskwaliteit.

Bevindingen

De school houdt periodiek beeldvormende gesprekken (BVG). Daarin nemen altijd

twee leraren, en indien mogelijk beide ouders, en de leerling zelf deel. De leerling kan een andere leerling uitnodigen bij het gesprek. Een andere leerling kan namelijk een ander beeld van de leerling hebben dan de volwassenen. Het doel van het gesprek is om tot een totaalbeeld van de leerling te komen en zo te zorgen voor een passend aanbod voor de leerling. Als het beeld thuis ver afwijkt van het beeld op school kan dat een reden tot zorg zijn.

De school kent haar leerlingen goed vanuit een zorgvuldige intake en vanwege de kleinschalige situatie. In de visie van de school bepalen leerlingen mede de organisatie van de school. In die visie past de regelmatige evaluatie die de school hanteert in verschillende kringen waarin leerlingen schoolmedewerkers en in sommige, ook ouders participeren..

Conclusie:

De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van haar onderwijskwaliteit. Daarmee waardeert de inspectie subcriterium 8.2 als positief.

Overige aspecten van naleving

Zie voor de wettelijke criteria art. 2a WVO, art. 3a WVO, art. 6a WVO, art. 17 WVO, art. 1, onder b, subonderdeel 3 van de Leerplichtwet 1969, art. 18 van de Leerplichtwet 1969 en art 21 van de Leerplichtwet 1969 in samenhang met art. 1a1, lid 1, onder b van de Leerplichtwet 1969.

Samenvattend oordeel:

De school voldoet aan een of meer van de overige aspecten van naleving en voldoet daarmee aan artikel 1a1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

9.1 De school zorgt voor bevoegde leraren die in het bezit zijn van een VOG

Toelichting

Het onderwijs moet worden gegeven door bevoegde leraren (artikel 2a WVO). Dat betekent dat zij een lesbevoegdheid voor het voortgezet onderwijs moeten hebben voor het vak waarin zij lesgeven en een Verklaring omtrent het gedrag (hierna: VOG). Ook mogen zij niet door de rechter van het geven van onderwijs zijn uitgesloten.

Bevindingen

Ten behoeve van het verzorgen van voortgezet onderwijs op DOE040 zijn leraren aan de school verbonden die in het bezit zijn van een bevoegdheid voor het vak waarin zij lesgeven.

Voor betrokken leraren geldt tevens dat zij allemaal in het bezit zijn van een VOG.

Conclusie

De school zorgt er voor dat zij wat de bevoegdheden der leraren betreft overeenkomt met een of meer van de scholen genoemd in artikel 1, onder b 1°, van de Leerplichtwet 1969.

9.2 De school is een dagschool

Toelichting

Een dagschool is een school waar onderwijs overdag plaatsvindt.

Bevindingen

Uit de schoolgids van DOE040 blijkt dat de onderwijsactiviteiten op vier dagen per week plaatsvinden van 08.00-16.00 uur.

Conclusie

DOE040 is een dagschool. De school voldoet daarmee aan artikel 1, onder b, 3° Leerplichtwet 1969.

9.3 Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven

Toelichting

Het onderwijs dient in de Nederlandse taal te worden gegeven.

Bevindingen

Uit observaties is gebleken dat het onderwijs in het Nederlands wordt gegeven.

Conclusie

Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven. Daarmee is voldaan aan het wettelijke voorschrift op grond van artikel 1a1 van de Leerplichtwet 1969.

9.4 De school heeft een schoolplan waarin het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs is opgenomen;

Toelichting

Het schoolplan moet ten minste een beschrijving bevatten van het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs, sociale integratie en kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.

Bevindingen

DOE040 beschikt over een schoolplan waarin een hoofdstuk is opgenomen waarin is aangegeven dat en hoe zij vorm geeft aan burgerschap en sociale integratie.

Conclusie

Het schoolplan heeft een passage waarin is aangegeven dat en hoe de school vorm geeft aan burgerschap en sociale integratie. Daarmee is voldaan aan artikel 17 van de WVO.

9.5 De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet;

Toelichting

De school dient een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te hebben met een stappenplan waarin de 5 stappen worden doorlopen.

Bevindingen

De inspectie heeft geconstateerd dat de school de meldcode huiselijk geweld hanteert. Dat blijkt uit notulen van het overleg tussen leraren. Op de website van de school is de meldcode huiselijk geweld opgenomen. In de informatiegids voor ouders is de meldcode opgenomen.

Conclusie

De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet. Daarmee is voldaan aan artikel 3a van de WVO.

9.6 De school meldt de in- en uitschrijving van leerlingen en de verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente.

Toelichting

Op grond van de Leerplichtwet 1969 meldt het schoolhoofd de in- en uitschrijving van leerlingen, een beslissing tot verwijdering en/of ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per 4 weken aan de leerplichtambtenaar.

Bevindingen

De school houdt een aan- en afwezigheidsregistratie bij en vermeldt bij afwezigheid de reden van verzuim.

De school heeft de inspectie inzage gegeven in de meldingen van ongeoorloofd verzuim aan de leerplichtambtenaar.

Conclusie

De school meldt de in- en uitschrijving en verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente. De school voldoet daarmee aan de artikelen 18 en 21 van de Leerplichtwet 1969.

3 Samenvattend oordeel

De Inspectie van het Onderwijs heeft vastgesteld dat op DOE040 te Eindhoven:

Het onderwijs met de wijze waarop het is ingericht tegemoet komt aan de criteria genoemd in artikel 1a1, lid 1, onder b, van de Leerplichtwet 1969.

De beoordeling van alle kwaliteitsaspecten/onderzoekscriteria en subcriteria is positief.

Dit betekent dat de inspectie op dit moment geen reden heeft om het toezicht te intensiveren.

Bijlage bij het onderzoekskader

Overzicht resultaten kwaliteitsonderzoek DOE040 te Eindhoven

Voor de kolommen met als opschrift 'ja' geldt tevens 'voldoende of in voldoende mate'; voor de kolommen met als opschrift 'nee' geldt tevens 'niet voldoende of niet in voldoende mate'.

| Onderzoekscriterium 1: Aanbod | | ja | nee ¹ |
|-----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|------------------|
| Het aanbod bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving.* | | ● | |
| Subcriteria: | | | |
| 1.1 | Het aanbod in de eerste twee leerjaren is dekkend voor de kerndoelen van de onderbouw* | ● | |
| 1.2 | Het aanbod in de eerste twee leerjaren is eveneens gericht op het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden van één of meer vreemde talen dan de Engelse taal, en de keuze van die talen is afgestemd op het niveau van het vervolgonderwijs aansluitend aan de kerndoelen dat van de leerling mag worden verwacht.* | ● | |
| 1.3 | Het aanbod na de kerndoelen stelt leerlingen in staat hun onderwijsloopbaan te vervolgen op een niveau dat van de leerling verwacht mag worden.* | ● | |
| 1.4 | De school neemt de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt*. | ● | |
| 1.5 | De leerbronnen dragen aantoonbaar bij aan de bevordering van sociale integratie en burgerschap en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.* | ● | |

| Onderzoekscriterium 2: Leertijd | | ja | nee |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|--|----|-----|
| De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich voor te bereiden op passend vervolgonderwijs* | | ● | |

| Onderzoekscriterium 3: Schoolklimaat | | ja | nee |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|----|-----|
| Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig* en motiverend is. | | ● | |
| Subcriteria: | | | |
| 3.1 | De school draagt zorg voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid van leerlingen* | ● | |
| 3.2 | De leraren bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen. | ● | |
| 3.3 | De leraren zorgen ervoor dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan. | ● | |
| 3.4 | De leraren/de leerlingen handhaven de afgesproken gedragsregels. | ● | |

| Onderzoekscriterium 4: Pedagogisch-didactisch handelen | | ja | nee |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|----|-----|
| Het pedagogisch didactisch handelen van de leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkelen.* | | ● | |
| Subcriteria: | | | |
| 4.1 | De inrichting van het onderwijs maakt een ononderbroken ontwikkelproces mogelijk* | ● | |

¹ voor de kwaliteitsaspecten/onderzoekscriteria en subcriteria die niet tot de norm behoren, dient dit gelezen te worden als 'kan beter'

| | | | |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|
| 4.2 | De leraren stemmen het pedagogisch-didactisch handelen af op de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen. * | ● | |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|

| | | | |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|----|-----|
| Onderzoekscriterium 5: Zicht op ontwikkeling | | ja | nee |
| De school volgt de ontwikkeling van haar leerlingen zodanig dat zij een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen.* | | ● | |

| | | | |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----|-----|
| Onderzoekscriterium 6: Extra ondersteuning | | ja | nee |
| Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen passende extra ondersteuning en begeleiding* | | ● | |
| Subcriteria: | | | |
| 6.1 | De school signaleert welke leerlingen extra ondersteuning nodig hebben.* | ● | |
| 6.2 | De school bepaalt de aard van de extra ondersteuning die de gesignaleerde leerlingen nodig hebben.* | ● | |
| 6.3 | De school voert de extra ondersteuning daadwerkelijk uit.* | ● | |

| | | | |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|--|----|-----|
| Onderzoekscriterium 7: Ontwikkelresultaten | | ja | nee |
| De ontwikkelresultaten van leerlingen liggen ten minste op het niveau dat mag worden verwacht. | | ● | |

| | | | |
|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|----|-----|
| Onderzoekscriterium 8: Kwaliteitszorg | | ja | nee |
| De school zorgt voor behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs. | | ● | |
| Subcriteria: | | | |
| 8.1 | De school draagt zorg voor continuïteit van het onderwijs. | ● | |
| 8.2 | De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van de onderwijskwaliteit. | ● | |

| | | | |
|-------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|-----|
| Onderzoekscriterium 9: Overige aspecten van naleving | | ja | nee |
| 9.1 | De school zorgt voor bevoegde leraren die in het bezit zijn van een VOG* | ● | |
| 9.2 | De school is een dagschool* | ● | |
| 9.3 | Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven* | ● | |
| 9.4 | De school heeft een schoolplan waarin het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs is opgenomen* | ● | |
| 9.5 | De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet* | ● | |
| 9.6 | De school meldt de in- en uitschrijving en verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente* | ● | |

*zijn op grond van artikel 1a1 van de Leerplichtwet 1969 onderdeel van de norm.